

Observationer på Alby bibliotek 2013

Malin Ögland

Regionbibliotek
Stockholm

Observationer i Alby bibliotek

Bakgrund och frågeställning

Regionbibliotek Stockholm är partner till Kungliga Biblioteket (KB) 2013-2015. I detta uppdrag ska Regionbibliotek Stockholm arbeta för att identifiera områden som inte kan täckas in av den nationella biblioteksstatistiken och ta fram och testa metoder som kompletterar statistiken. Regionbibliotek Stockholm strävar efter, genom att utföra en observation på Alby bibliotek, ett brett underlag och större möjligheter att dra generella slutsatser om hur biblioteksrummet tas i bruk och av vem.

Observationsmetoden

Regionbibliotek Stockholm använder ofta metoden TTT för att kartlägga hur biblioteksrummet tas i bruk och av vem. TTT betyder Tverrgående Trafikktelling och har utvecklats av norske forskaren Tord Höivik. Metoden visar, vilka aktiviteter som utförs mycket och vilka aktiviteter som utförs lite, när de utförs. Och av vem de utförs.

Observatören går vid vissa tidpunkter runt i biblioteket och pinnar i en lista vad människor gör just då. Är det ett större bibliotek så kan man dela in biblioteket i olika avdelningar så att man kan se om aktiviteterna skiljer sig mellan avdelningarna. I boken *Hvem er de og hvor går de?* menar man att man ska genomföra dessa observationer vid olika tidpunkter och olika dagar regelbundet över hela året så att man får en samlad bild av årsutnyttjandet av biblioteket. Men observationerna kan också genomföras under en kort och intensiv period – viktigt då att veckans öppettider blir någotsånär rättvist belysta. Viktigt att man verkligen bestämmer när man ska observera så att inte observationerna sker när observatören "har tid". Kanske är det svårt att göra observationen på det bibliotek man jobbar för att man blir hejdad och får frågor under tiden.

Det tar ungefär 10-15 minuter att gå en runda i ett bibliotek. Man anger noggrant under vilken tidsperiod man observerade. En person som riggar en sådan här undersökning bör sätta upp några enkla riktlinjer ifall observationerna görs av flera olika personer. Exempel på riktlinjer:

- Undersökningen mäter aktiviteter, inte personer
- Observatörens uppgift är att registrera det som försiggår i varje zon som hon eller han passerar
- Om du möter samma person i flera olika zoner skall hans/hennes aktivitet registreras varje gång
- Det motsatta gäller också: om en person lyckas befinna sig på annan plats än där du är när du observerar, så att du aldrig passerar honom/henne så skall hans/hennes aktivitet inte registreras.

Regionbibliotek Stockholm har utgått från den norska mallen men utvecklat den efter hand. Vi har valt att komplettera med kön och ålder. Vi har också valt att se bruket av egen dator som användande av medier och *Sitter ensam och använder medier* innefattar även lyssnande till musik/ljudfiler. Vi har försökt tillämpa ett vidgat textbegrepp och barns aktiviteter noteras också som användande av medier när något av bibliotekets utbud används (pussel, spel, kriter, leksaker).

Det behövs sammanlagt 500 aktiviteter under en studie för att få ett tillräckligt underlag för en analys.

Botkyrka kommun

Län	Kom- mun- grupp	Folkmängd						därav andel (%)					Medel- ålder
			kvinnor	män	0-17 år	18- 64 år	65- år	gifta	skilda	med utländsk bakgrund	utrikes födda	utländska med- borgare	
Hela riket		9 555 893	50,1	49,9	20,2	60,7	19,1	33,8	9,6	20,1	15,4	7,0	41,2
Stockholms län		2 127 006	50,4	49,6	21,5	63,1	15,4	31,9	10,3	29,5	22,2	10,1	38,9
Botkyrka	2	86 274	49,3	50,7	24,0	62,8	13,2	35,8	11,2	55,1	38,9	17,3	37,1

Kommun	Kön	Befolkning	Uppgift saknas	Förgymnasial utbildning		Gymnasial utbildning		Eftergymnasial utbildning	
				Folkskole- utbildn.	Grundskole- utb.	kortare än 3 år	3 år	kortare än 3 år	minst 3 år
		Antal	%	%	%	%	%	%	%
Riket totalt	Män	2 475 187	2%	3%	12%	27%	21%	15%	21%
	Kvinnor	2 408 784	1%	3%	8%	23%	20%	16%	29%
	Totalt	4 883 971	2%	3%	10%	25%	20%	15%	25%
Botkyrka	Män	23 360	5%	8%	15%	25%	18%	14%	15%
	Kvinnor	22 120	3%	9%	11%	23%	19%	14%	21%
	Totalt	45 480	4%	8%	13%	24%	18%	14%	18%

Om Alby bibliotek

Alby är ett av sex biblioteksenheter inom Bibliotek Botkyrka. De andra biblioteken är Fittja, Hallunda, Tullinge, Tumba och Vårsta bibliotek.

Alby bibliotek är öppet 34 timmar/vecka: måndag och torsdag 10.00 – 16.00, tisdag och onsdag 12:00 - 19:00, fredag och lördag 12:00 - 16:00

	Antal biblioteks- enheter per 1000 invånare	Total driftskostnad (kr) per invånare	Årsverken/ 1000 invånare	Totalt fysiskt medie- bestånd per invånare	Nyförvärv, medier per invånare ej tidn.tidskr	Total utlåning per invånare, ej e- musik	Antal barn- bokslån per barn 0-14 år	Antal fysiska besök per invånare	Aktiva låntagare per invånare
Riket	0,12	400	0,49	4,1	0,24	7,1	18,0	6,9	0,28
Sthlms län	0,06	359	0,41	2,4	0,18	5,1	11,8	6,8	0,26
Botkyrka	0,07	388	0,44	2,2	0,17	5,2	10,9	5,7	0,24

Biblioteksstatistiken gäller hela Bibliotek Botkyrka.

Om observationen

Observationerna har i huvudsak utförts av Christina Johnsson som var praktikant från ABM i Uppsala och sedan slutförts av ordinarie personal för att observationen skulle få tillräckligt många noterade aktiviteter som underlag för analys. Det saknas 8 aktiviteter till rekommenderade 500 noterade aktiviteter vilket vi låter passera. Observationstillfällena har varit 30 stycken och utförts mellan 17 oktober och 21 november 2013.

Måndag 28 oktober 10.30
Måndag 4 november 10.30
Måndag 28 oktober 11.30
Måndag 21 oktober 12.00
Måndag 21 oktober 13.00
Måndag 21 oktober 14.30
Måndag 28 oktober 15.30

Tisdag 5 november 17.00
Tisdag 5 november 18.50

Onsdag 30 oktober 12.00
Onsdag 30 oktober 16.00
Onsdag 20 november 17.00
Onsdag 30 oktober 18.30

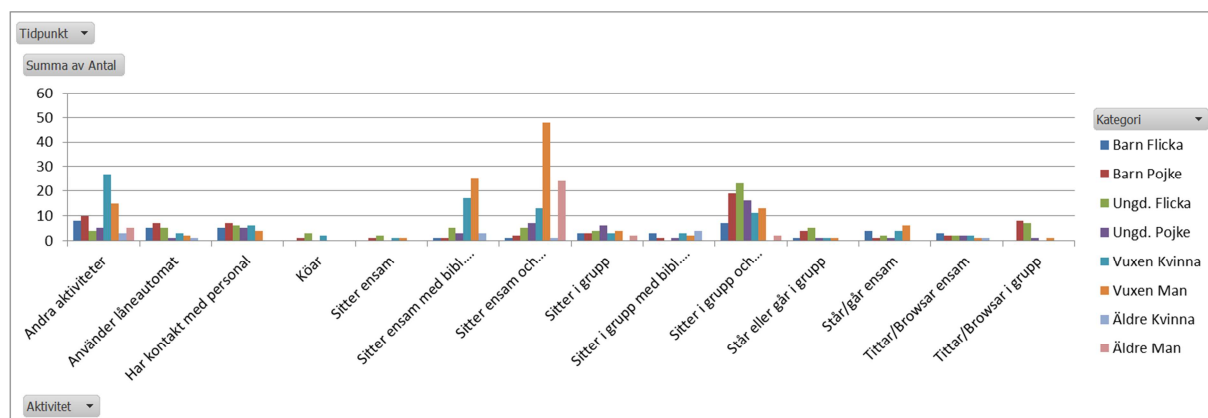
Torsdag 24 oktober 11.00
Torsdag 31 oktober 13.00
Torsdag 24 oktober 13.30
Torsdag 31 oktober 14.00
Torsdag 24 oktober 15.00

Fredag 22 november 12.30
Fredag 25 oktober 13.00
Fredag 1 november 14.00
Fredag 17 oktober 15.00
Fredag 25 oktober 15.00
Fredag 8 november 15.00
Fredag 22 november 15.00
Fredag 1 november 15.30
Fredag 25 oktober 15.55

Lördag 9 november 13.00
Lördag 9 november 14.30
Lördag 9 november 15.30

Resultat

Summa av Antal	Kolumnetiketter								
Radetiketter	Barn Flicka	Barn Pojke	Ungd. Flicka	Ungd. Pojke	Vuxen Kvinna	Vuxen Man	Äldre Kvinna	Äldre Man	Totalsumma
Andra aktiviteter	8	10	4	5	27	15	3	5	77
Använder låneautomat	5	7	5	1	3	2	1		24
Har kontakt med personal	5	7	6	5	6	4			33
Köar		1	3		2				6
Sitter ensam		1	2		1	1			5
Sitter ensam med bibl. datorer	1	1	5	3	17	25	3		55
Sitter ensam och använder medier	1	2	5	7	13	48	1	24	101
Sitter i grupp	3	3	4	6	3	4		2	25
Sitter i grupp med bibl. datorer	3	1		1	3	2	4		14
Sitter i grupp och använder medier	7	19	23	16	11	13		2	91
Står eller går i grupp	1	4	5	1	1	1			13
Står/går ensam	4	1	2	1	4	6			18
Tittar/Browsar ensam	3	2	2	2	2	1	1		13
Tittar/Browsar i grupp		8	7	1		1			17
Totalsumma	41	67	73	49	93	123	13	33	492

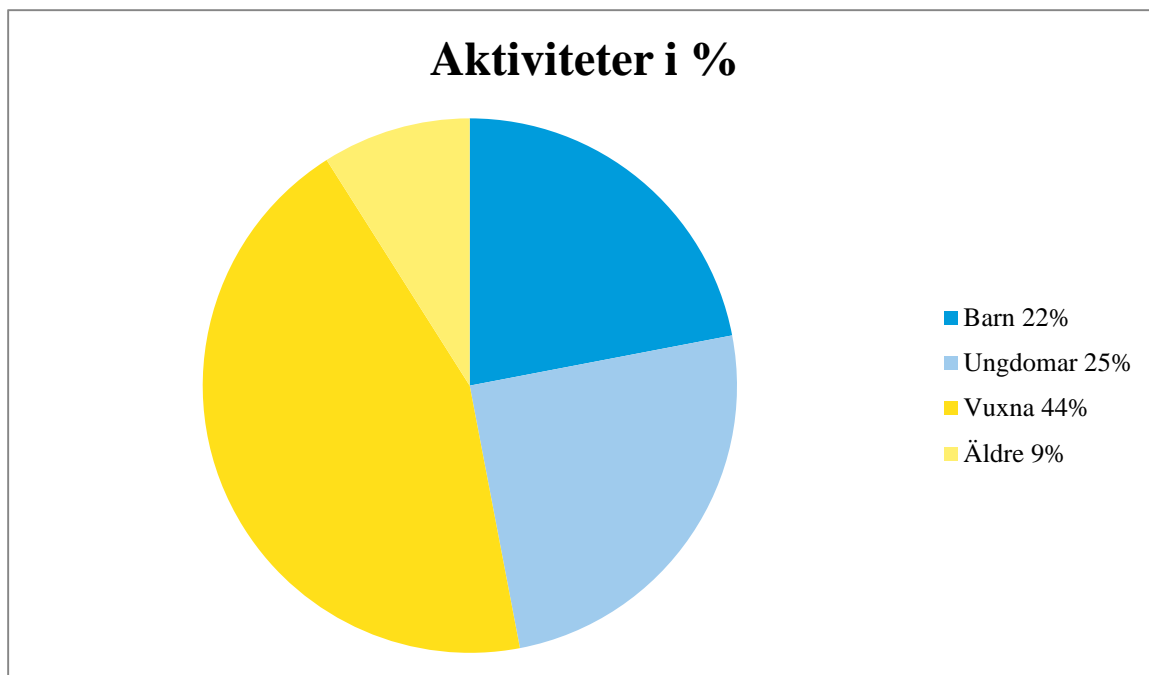

Observationsmetoden mäter antalet aktiviteter som utförs vid ett visst tillfälle vilket innebär att det är ett antal ögonblicksbilder som läggs till en bild. Det går alltså inte att sätta likhetstecken mellan antalet aktiviteter och antalet personer som besökt biblioteket.

Den vanligaste aktiviteten är att *Sitta ensam och använda medier*. Detta är den vanligaste aktiviteten inom grupperna Vuxna och Äldre. Den näst vanligaste aktiviteten är att *Sitta i grupp och använda medier*. Det är barns och ungdomars vanligaste aktivitet.

Den minst vanliga aktiviteten är att *Sitta ensam* och att *köa*.

Många aktiviteter är noterade under *Annan aktivitet* och där återfinns vi flera språkcaféer och lovaktivitet för barn.

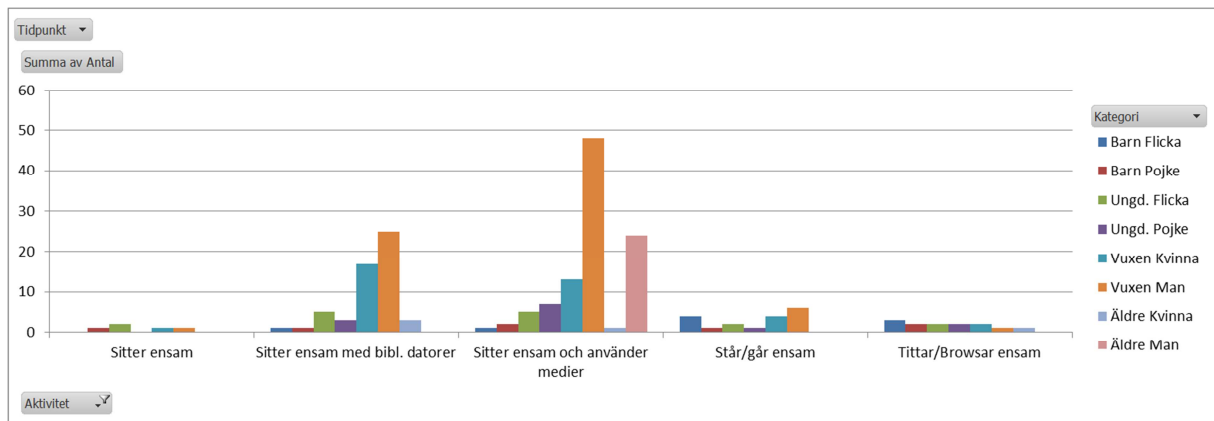

Cirkeldiagrammet ovan visar hur aktiviteterna fördelade sig mellan de olika åldersgrupperna. Det var vuxna som utförde mest aktiviteter (44 %) och äldre minst (9 %). Det behöver inte betyda att vuxna är den största besökargruppen. Barn (22 %) och ungdomar (25 %) står tillsammans för det största utnyttjandet av biblioteksrummet.

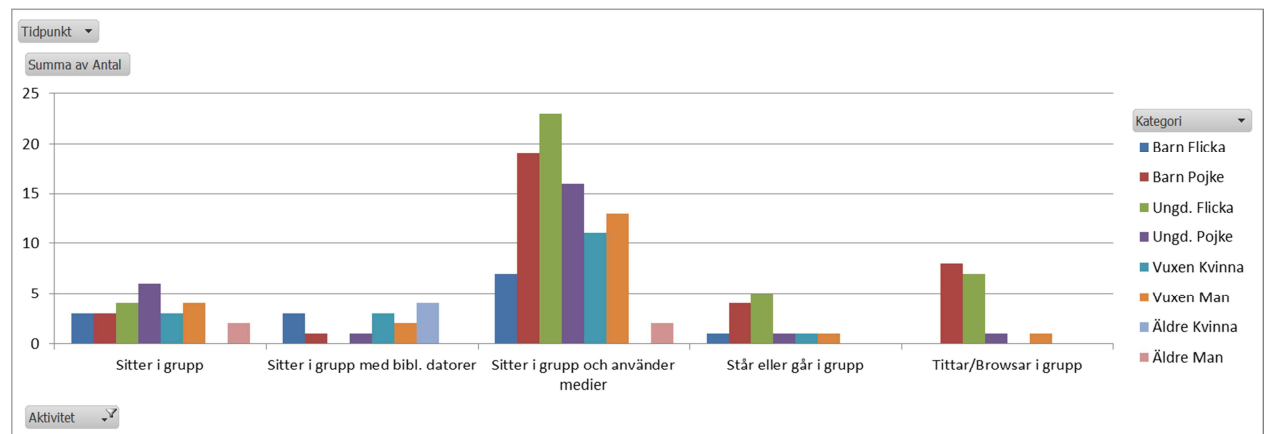
Mötesplats och arbetsplats

Bibliotekets roll som mötesplats har diskuterats mycket och möbleringen och inredning sker idag mer med tanken att besökaren ska kunna vara kvar på biblioteket och använda medierna på plats, inte bara gå in, låna, gå ut/hem och använda medierna där. Det norska forskningsprojektet PLACE framhåller folkbibliotekets roll som en plats för lågintensiva möten, det vill säga att folkbiblioteket är en av få platser i vårt moderna samhälle där man kan vara utan några krav på motprestation (ekonomiska eller löfte om politisk/religiös övertygelse). Eftersom folkbiblioteket välkomnar "alla" finns också möjligheten för mig att möta vem som helst. De klassiska platserna för lågintensiva möten brukar vara i tidskriftsavdelningen, runt de publika datorerna och vid låne/återlämningsautomaterna.

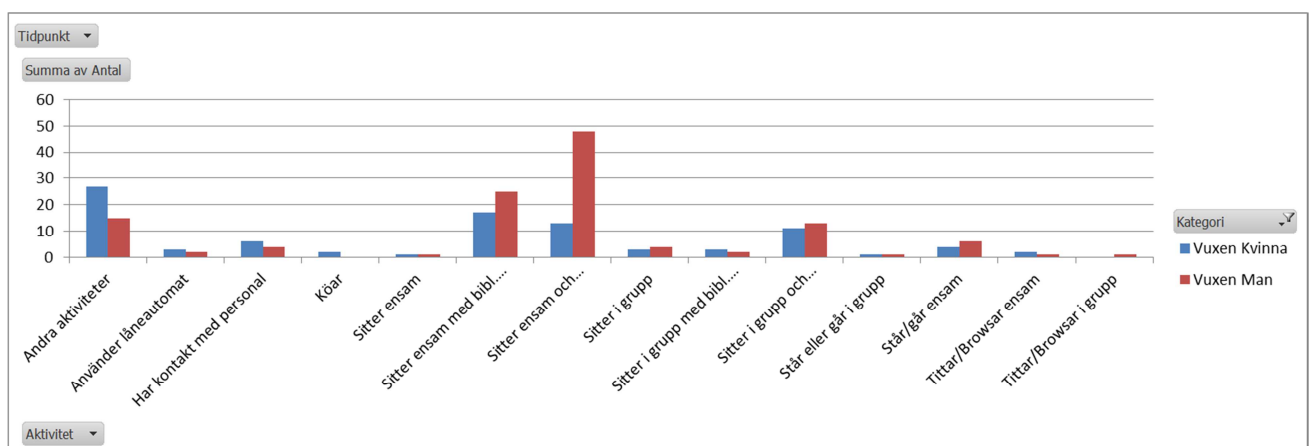
Stor medvetenhet från folkbibliotekets sida, finns också om ändrade arbets- och studierutiner – många arbetar och studerar på distans och har behov av en "tredje plats" som varken är hemmet eller arbetet/skolan. I den här studien ser vi att de två vanligast förekommande aktiviteterna är *Sitta ensam och använda medier* och *Sitta i grupp och använder medier*. Alby bibliotek är ett litet bibliotek till ytan och erbjuder få variationer av studie- eller läsmiljöer ändå tycks många finna sin plats där.

De två funktionerna mötesplats och arbetsplats kan delvis stå i konflikt till varandra vad gäller plats och ljudutrymme. Dock verkar många uppskatta denna miljö som ger en möjlighet till att vara själv tillsammans med andra. 192 aktiviteter av 492 noterade, eller 39 %, utfördes ensam. Metoden vi använt visar dock inte om man kommit ensam eller i grupp till biblioteket.

160 av 492 noterade aktiviteter, eller 33 %, utfördes i grupp.

Det är vuxna som står för de flest noterade aktiviteterna och av de vuxna är 93 aktiviteter utförda av kvinnor och 123 utförda av män. Mäns vanligaste aktivitet är att *Sitta ensam och använda medier* och män gör det i mycket högre grad än kvinnor. Det är också fler män än

kvinnor som observerats *Sitta ensam med bibliotekets datorer*. Kvinnors vanligaste aktivitet är Andra aktiviteter och då att delta i språkcafé.

25 % av de observerade aktiviteterna utförs av vuxna män. Detta är en grupp som sällan syns i annan biblioteks- eller kulturstatistik. Det är kvinnor som lånar böcker och kvinnor som går på kulturevenemang – men män intar alltså biblioteksrummet. Då de flesta av de observerade aktiviteterna inte kräver lånekort så har de varit ”osynliga”. Genom denna och andra observationsmetoder kan de bli synliga.

Den här observationsmetoden har endast tittat på besökarnas aktiviteter men intressant är förstås att diskutera hur personalen ska förhålla sig till dem. Är man nöjd med hur biblioteksrummet används och av vilka? Kan man styra användningen av rummet? Vilken typ av aktiviteter vill man stimulera?

Stockholm januari 2014
Malin Ögland
Regionbibliotek Stockholm

Källor

Aabö, Svanhild och Audunson, Ragnar (2012). Use of library space and the library as a place. *Library and information science research* 2012:34, s. 138-149. ISSN 1756-1086.

Bibliotek 2012. Rapport. (2013), ISSN 2001-1814.

http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2011/05/Bibliotek2012_rapport_20130528.pdf

Hvem er de og hvor går de?: brukeratferd i norske storbybibliotek. (2008). Oslo: ABM utvikling

Observationer på Vallentuna bibliotek 2012 och 2013 (2013). Stockholm: Regionbibliotek Stockholm. <http://www.regionbiblioteket.se>

Samstat: Samarbeidsutvalget for bibliotekstatistikk,
<http://samstat.wordpress.com/2012/01/16/arkiv-1/>

Webbplatser som www.scb.se och www.botkyrka.se och

Bilaga I

TTT, Bibliotek:

Tidpunkt:

		Barn Flicka	Barn Pojke	Ungdom Flicka	Ungdom Pojke	Vuxen Kvinna	Vuxen Man	Äldre Kvinna	Äldre Man	Summa
A	Står eller går ensam									
B	Står el går i grupp									
C	Sitter ensam									
D	Sitter i grupp									
E	Tittar/ browsar ensam									
F	Tittar/ browsar i grupp									
G	Sitter ensam och använder medier									
H	Sitter i grupp och använder medier									
I	Sitter ensam Med bibl dator									
J	Sitter i grupp med bibl dator									
K	Har kontakt med personal									
L	Köar									
M	Använder Låne- automat									
N	Andra aktiviteter									

Bilaga 2

Definitioner till noterade aktiviteter

A	Står eller går ensam	Person står eller går omkring utan att förhålla sig till bibliotekets medier eller personal och utan att vara tillsammans med andra besökare
B	Står eller går i grupp	Två eller flera står eller går omkring utan att förhålla sig till bibliotekets medier eller personal
C	Sitter ensam	Sitter själv utan att förhålla sig till bibliotekets medier, personal eller andra besökare
D	Sitter i grupp	Sitter i grupp utan att förhålla sig till bibliotekets medier eller personal
E	Tittar/browsar ensam	Omfattar all stående eller vandrande kontakt ”hyllvandring”, med de fysiska medierna (böcker, blad, bilder, utställningar) som biblioteket har gjort tillgängliga för besökarna
F	Tittar/browsar i grupp	Två eller flera står eller går omkring i sällskap och förhåller sig till de fysiska medierna som biblioteket har gjort tillgängligt
G	Sitter ensam och använder medier	Sitter och läser. Omfattar bruk av egen dator, läsplatta eller telefon. Omfattar både rent skrivarbete och kombinerad läsning och skrivande och “skrivande läsning” (med pennan i hand). Lyssnar till musik/ljudfiler. Här noteras också barns aktiviteter där något av bibliotekets utbud används (pussel, spel, kriter, leksaker). Ett vidgat textbegrepp tillämpas.
H	Sitter i grupp och använder medier	Sitter tillsammans i grupp och förhåller sig till bibliotekets medier. Omfattar bruk av egen dator, läsplatta eller telefon. Här noteras också barns aktiviteter där något av bibliotekets utbud används (pussel, spel, kriter, leksaker). Ett vidgat textbegrepp tillämpas.
I	Sitter ensam med bibliotekets dator	Sitter med dator på.
J	Sitter i grupp med bibl dator	Sitter i grupp med dator på.
K	Har kontakt med personal	Omfattar all direkt kontakt med personal. Det kan handla om att prata, skriva, visa eller gå tillsammans.
L	Köar	Omfattar alla köer, väntar på personal, väntar på teknik (automat, kopiering mm), väntar på toalett osv.
M	Använder automater	Använder de av biblioteket uppsatta automater för lån.
N	Andra aktiviteter	Aktiviteter som inte täcks av A-M
O		

